Läsliv

2015 #2

Det ska vara enkelt att läsa

EN TIDSKRIFT FRÅN MYNDIGHETEN FÖR TILLGÄNGLIGA MEDIER

5
böcker om ovanliga resor

Läshundar lockar fram lust att läsa

Dövblinda Jane Eriksen:

”Jag blev lycklig över att kunna rida igen”

BOKPRAT: HÖGLÄSNING AV LÄSOMBUD PÅ GRUPPBOENDE I SKÄRMARBRINK

Oväntade hjältar

Pest eller kolera? Vilken superkraft vill du ha? Vissa frågor har en förmåga att ständigt dyka upp. Två av mina kollegor vill kunna flyga och vara osynliga. Gärna samtidigt så man inte får så mycket problem. Och det är väl just det som är det knixiga med superkrafter – det är inte helt lätt att ha dem. Ofta ska man dölja dem som till exempel stålmannen med sina dubbla identiteter.

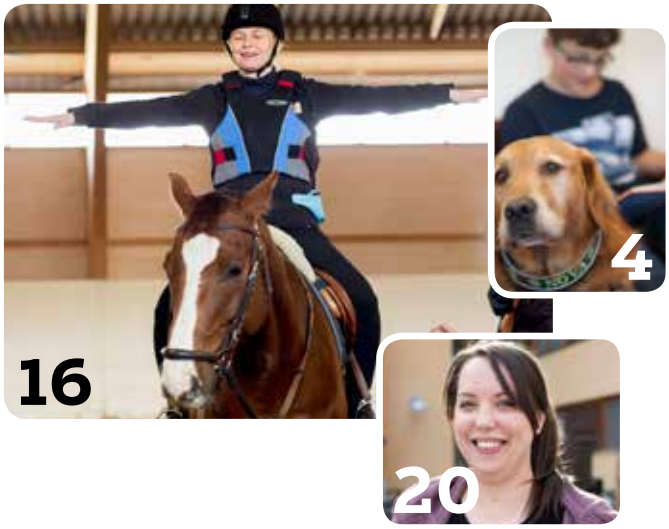
En annan hjälte som kämpar med sina krafter är Percy Jackson som har dyslexi och ADHD. Tills han en dag inser att han begåvats med dem för att han ska kunna rädda världen från undergång. Briljant. Författaren Rick Riordan skrev boken till sin son som behövde en hjälte att identifiera sig med. På sidan 8 får du flera tips om andra udda hjältar. Vad sägs om en ekorre som skriver dikter?

Glad sommar gott folk!

> ...det knixiga med superkrafter.

Lena Boqvist
redaktör

INNEHÅLL JUNI

3 Nytt från MTM
4 Barn & ungdom: Läshundar
8 Barn & ungdom: boktips
9 Taltidningar på bibliotek
10 Nyheter i korthet
12 Tema lättläst: Läsombud
16 Porträttet: Ryttaren Jane Eriksen
19 5 frågor till doktorand Evelina Rennes
20 Dyslektikerna vid Uppsala universitet
23 Tidsfördriv
24 Boktipset: Reseböcker

Läsliv ges ut av Myndigheten för tillgängliga medier. Citera oss gärna men ange källa. **Juni 2015 nr 2. Utgivning:** 4 nr/år. Nästa nummer kommer ut i september 2015. **Ansvarig utgivare:** Roland Esaiasson. **Redaktör:** Lena Boqvist, lena.boqvist@mtm.se. **Grafisk form:** Oktavilla. **Layout:** Carina Gerdin, Marita Forsberg. **Redaktion:** Lena Boqvist, Katarina C. Carlsson, Carina Gerdin, Anna Gustafsson Chen, Marita Forsberg, Camilla Batal. **Tryck:** Lenanders Grafiska. **Adress:** MTM, Box 5113, 121 17 Johanneshov. **Kostnadsfri prenumeration:** Registrera dig via lasliv@mtm.se. Finns som tryckt version, taltidning samt på mtm.se. **Telefon till växeln:** 08-580 02 700. **Internet:** www.mtm.se. **ISSN:** 2001-7103. **Omslagsfoto:** Susanne Kronholm (på bilden Jane Eriksen).

Dessa symboler finner du vid vissa boktitlar. Symbolerna anger om böckerna finns som talbok, punktskriftsbok eller som lättläst.

T TALBOK P PUNKTSKRIFTSBOK L LÄTTLÄST

Hos oss på MTM är vi i full gång med arbetet kring Brukarråd och Vetenskapligt råd. Det är viktiga byggstenar i ett kunskapscenter som ska ge underlag för tillgänglig samhällsinformation.

Roland Esaiasson, generaldirektör MTM

MTM på Bok & Bibliotek

Välkommen till våra montrar under Bok- och biblioteksmässan i Göteborg, 24–27 september. I år kan du träffa oss både i **B04:40** där vi presenterar LL-förlagets böcker, 8 Sidor samt Legimus och i **C02:40** där hela myndigheten presenteras. Vi kommer att ha seminarier och delta på olika scener på mässan. På torsdagen delar vi ut årets Amy-pris. Mer information kommer att finnas på vår webbplats, mtm.se.

Nominerade till Amypriset är:

- Hillevi Andreasson, bibliotekarie, Malmö stadsbibliotek
- Jenny Edwardsson, gymnasielärare, Wendesgymnasiet Kristianstad
- Tekniska museet, publika avdelningen, Stockholm
- Sesam, nyhetstidning på lätt svenska, Mediekooperativet fria tidningar, Stockholm
- Karin Sold, barn- och ungdomsbibliotekarie, Rättviks bibliotek

Nytt i appen Legimus

Nu finns nya versioner av appen Legimus för Android och för IOS. Du kan läsa talböcker och taltidningar via appen. Några av nyheterna:

- Mer information om boken
- Du kan styra appen via headset och låsskärm
- Listor på nya böcker
- Du kan klicka på rubriker och sidnummer
- Möjlighet att lägga till anteckningar och ljudanteckningar

Appen är kostnadsfri. Mer information finns på www.legimus.se/appenlegimus

Öppet i sommar:

Svarstjänsten
Måndag till torsdag kl 9-12 och 13-15 samt fredag kl 9-12
Vecka 26-32: Måndag till fredag kl 9-12.
Telefon: 08-580 02 710 e-post: info@mtm.se

Punkskrifts- och prenumerationsservice
Måndag till torsdag kl 9-12. Stängt fredagar.
Telefon: 08-580 02 720 e-post: punktskrift@mtm.se

Ditt tips för mångfald på biblioteket?

Jessica Sigurdsson, Malmö stadsbibliotek
– Att man ska vara öppen och ta till sig biblioteksbesökarnas egna erfarenheter. Man måste tänka brett och inte väja för nya saker.

Maria Hedberg, Västerås stadsbibliotek
– Samarbeta med föreningar som får vara med och arrangera program på biblioteket. Det drar folk och får dem att hitta till biblioteket.

Anna-Stina Takala, Bibliotek Botkyrka
– Ett enkelt sätt är att göra olika boktipslistor som man lägger upp på bibliotekets webbplats. De kan rikta sig både till personal och låntagare och ha teman som hbtq och annat.

Britta Palm, Rinkeby bibliotek
– Arbeta med placeringen av böcker, både på svenska och andra språk, informationsmaterial och annat. Dessutom måste man ha en dialog med de som använder biblioteket.

Enkäten gjordes under Botkyrka internationella bokmässa.

Läskontakt. Victor Bosson läser högt för läshunden Muffins. Lässtunderna på Sigtuna bibliotek är omtyckta av alla inblandade.

I Sigtuna har ett projekt med läshundar pågått sedan årsskiftet. En liten grupp elever i årskurs 3 på S:t Pers skola har träffat hundar och läst högt för dessa en gång i veckan under sju veckors tid på Sigtuna bibliotek. Så här i slutet av projektet kan alla inblandade konstatera att initiativet har varit oerhört lyckat och lustfyllt.

TEXT OCH FOTO: MARITA FORSBERG

Läshundar lockar fram lust att läsa

Ett stenkast från S:t Pers skola i Sigtuna ligger det lilla biblioteket inbäddat i grönska. Inne i biblioteket hörs skratt och när jag kommer in möts jag av viftande svansar, blöta nosar och ivriga barn. Det är dags för lässtund. Glädjen och förväntan övergår till koncentration och lugn när hund och barn väl installerat sig i den lilla ombonade läshörnan.

Högt, tydligt och flytande. Läsningen går som en dans. Johanna, Victor och Johannes är några av de elever som går till biblioteket en gång i veckan för att läsa för Milou, Nova, Muffins och Luna. Jag ber eleverna beskriva vad en läshund är och Johannes förklarar:

– En läshund är jättegosig och hårig som en apa, man läser för den och den måste vara utbildad.

– En läshund förstår personer, fortsätter Johanna.

> Man känner sig mjukare när man läser för klassen.

Alla elever är eniga om att deras läsning blivit mycket bättre, det går lättare och känns roligare nu. Johanna beskriver skillnaden mot tidigare:

– Man känner sig mjukare nu när man läser för klassen. Förut kände jag mig spänd när jag skulle läsa högt, nu är jag avspänd och förberedd.

Nu närmar sig slutet av terminen och med endast ett lästillfälle kvar är det med blandade känslor hundarna kramas om och böcker väljs ut. Lässtunderna har varit populära och avundsjuka klasskamrater hoppas på att också få ha en hund och bok i knät. Initiativtagaren och vårdhundföraren Marika Zetterdahl berättar, tillsammans med bibliotekarien Paula Norrlid, vad som händer nu.

– Vi avslutar läshundsprojektet med en uppföljning där bland annat elevernas läsförmåga utvärderas. Den görs i samarbete med lärarna på skolan. Eftersom intresset varit så stort kommer alla elever i 3:an få tillfälle att läsa för hundarna.

Teamwork. Marika Zetterdahl (till vänster) och Paula Norrlid ser stora möjligheter med läshundar och hoppas på en fortsättning i form av en Bokhundsbuss.

Lässtunder i sikte. (Från vänster) Johannes Schiess, Victor Bosson och Johanna Naström Mensch sitter samlade med läshundarna Muffins, Nova, Milou och Luna.

Läshundsprojektet startade i slutet av 2014 på initiativ av Marika Zetterdahl och studenten Elina Garp (Biblioteks- och informationsvetenskap). Elina har dokumenterat projektet i sin masteruppsats. Medansvarig i projektet är även barnbibliotekarien Paula Norrlid.

Eleverna i årskurs 3 på S:t Pers skola började med ett högläsningstest där läshastigheten mättes. Testet följs upp när projektet är avslutat för att mäta effekten.

På Sigtuna bibliotek har Paula Norrlid valt ut böcker. Ett barn läser högt i 30 minuter för en hund i taget. Läshörnan är ombonad med kuddar och avskärmning. Hunden ligger intill barnet som både läser och visar bilder för hunden. Tanken är att hunden lyssnar kravlöst och icke-dömande.

Projektet med läshundar är ett fint exempel på hur skola, kommun och bibliotek gemensamt utformat en modell för att främja läslust hos yngre skolbarn. Men utan eldsjälar brukar de flesta initiativ snart gå på tomgång. Marika, som tidigare arbetade som lärare på S:t Pers skola, använder sina fyra vårdhundar aktivt i sitt nuvarande arbete inom vård- och omsorg. Hon insåg tidigt att kombinationen hundar, böcker och barn skulle bära frukt och hur arbetet kan tas vidare:

– Den fina respons vi har fått har skapat en grund för dialog med politikerna. Nu vill vi ta projektet vidare i form av en Bokhundsbuss!

Paula, som tagit emot eleverna på biblioteket varje vecka, är lika entusiastisk:

– En Bokhundsbuss skulle fungera jättebra. En oro när projektet startade var risken för allergier här på biblioteket. Vi har varit noga med städningen och hundarna är alltid nybadade, men en buss skulle underlätta, framförallt når vi fler. Här skulle vi även kunna nå ut till nyanlända elever som vi har många av i kommunen.

En av de fyra hundarna genomgår nu en så kallad bokhundscertifiering för att höja kompetensen ytterligare. Därefter kan hunden jobba som pedagogisk tjänstehund.

Att finna lusten att läsa, att få upp ögonen för böcker är att få tillgång till en ny värld. När jag pratar med Johanna, Victor och Johannes slås jag av energin och glädjen i att ha erövrat läsningen. Jag ser tre barn som är stolta över sin läsning och som önskar en läshund åt alla. Victor utbrister:

> En Bokhundsbuss skulle fungera jättebra.

– Fler bibliotek borde ha läshundar. Så är det. Om man har svårt för läsningen ska man läsa för en hund. Jag har även läst för min hund hemma. Hundar är jättebra, de säger inte åt en vad som är rätt och fel.

Lässtunden är över, hundarna lägger sig och vilar och barnen gör sig redo för att gå tillbaka till skolan. Marika och Paula säger hej då och försäkrar barnen att de ses en gång till för avslutning med hundarna. De utlästa böckerna läggs tillbaka i lådan. Nu väntar nya böcker på att erövras, för läsningen har tagit sig utanför biblioteket. Eller som Johanna avslutar:

– Jag har läst ut hela bokhyllan hemma. ●

Glädje. Laget har samlats för träning.

Lagkompisar

Ny i laget heter en lättläst fotobok som handlar om en vanlig tjej som spelar ovanligt mycket fotboll. Huvudpersonen i boken, Malin, har spelat fotboll i många år. Hon flyttar till Stockholm och hittar där sin plats i ett nytt lag. Författaren Mats Wänblad och fotografen Pekka Pääkkö har följt Malin under träning och match, i omklädningsrum och hemma. I mars samlades laget och spelarna fick varsitt exemplar av boken.

– Det var roligt att komma med den färdiga boken till laget, spännande att se hur de skulle reagera, säger Mats Wänblad. Först kastade sig alla självklart över böckerna för att se om de själva var med. Sedan var det flera som var förvånade, och lite imponerade över hur fin den blev, att det verkligen blev en riktig bok. L T

Nya lättlästa böcker om fotboll och kärlek

En farlig vän av Ritta Jacobsson L T

15-åriga Leo förälskar sig i Jonna. Hon är vild och vacker. Hon har en farlig glimt i ögonen. I Jonnas sällskap blir han inte längre mobbad i skolan. Men hon drar med honom på farliga och dumma saker. Snart tycker Leo att det går för långt, men hur ska han säga ifrån utan att förlora Jonna? Finns som lättläst och som talbok med text.

Välkommen till landslaget! av Magnus Ljunggren L T P

Boken handlar om fotboll. Men den handlar lika mycket om en önskedröm. Om att det omöjliga miraklet ska drabba en och allt i livet blir som man vill. Zacke är 13 år och spelar fotboll i Stuvsta IF. Han är en av de sämsta i laget men får en fantastisk chans. Boken är framtagen av LL-förlaget i samarbete med pojkarna i Stuvsta IF. Den ingår i ett läsprojekt som har finansierats av Kulturrådet. Den finns att köpa som e-bok och print-on-demand men finns även snart som talbok med text och som punktskriftsbok.

Nedladdningstoppen barn

Här är de mest nedladdade böckerna i april 2015 av barn och ungdomar.

(Lättläst version)

1 **Jag är Zlatan** L T P
av Zlatan Ibrahimovic och David Lagercrantz

2 **Förr eller senare exploderar jag** T P
av John Green

3 **Hungerspelen** T P
av Suzanne Collins

4 **Brandkårsmysteriet** T P
av Martin Widmark

5 **Femte hjulet** T P
av Jeff Kinney

6 **Diamantmysteriet** T P
av Martin Widmark

7 **Jag är Zlatan Ibrahimovic, min historia** T P
av Zlatan Ibrahimovic och David Lagercrantz

8 **Cirkeln** T P
av Mats Strandberg och Sara Bergmark Elfgren

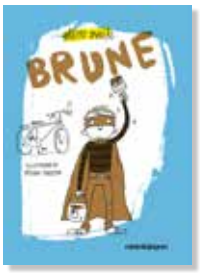
9 **Harry Potter och de vises sten** T P
av J.K. Rowling

10 **Femtio nyanser av honom** T P
av E. L. James

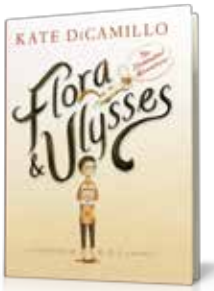
Tema Superkrafter

Tänk att vakna upp med en specialförmåga som du kan använda på de mest fiffiga sätt i vardagen! Det kan nog vara både häftigt och knepigt. Här är några roliga och spännande böcker om barn med superkrafter.

TEXT SARA LAFOLIE

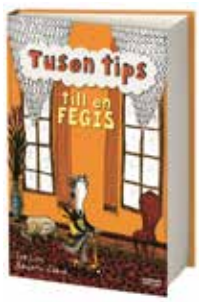
Brune av Håkon Øvreås
Det ena ger det andra. När Rune och hans kompis Atle får sin koja sabbad av de stora killarna väcks deras hämndbegär. Rune kommer över en burk brun målarfärg och förvandlas om natten till superhjälten ”Brune”. ”Brunes” och ”Svartles” nattliga aktioner är raffinerade hyss. Snart sluter sig även Åse ”Blåse” till deras liga. Det här är en både rolig och allvarlig berättelse om vänskap och saknaden efter en morfar som just dött. Norska Brune fick Nordiska Rådets barn- och ungdomslitteraturpris 2014. T P

Flora & Ulysses illuminerade äventyr
av Kate DiCamillo (T)
När Flora räddar en ekorre till livet vaknar den upp med superkrafter. Så börjar den smått fantastiska berättelsen om en lillgammal 11-åring och hennes vänskap med en ekorre som kan tala och skriva dikter. De måste kämpa för att få fortsätta vara tillsammans och en skruvad vardag kräver många flygande insatser av den lilla superhjälten. T

Den stulna showen av Maria Frensborg
En dag får Stella ett brev med en superhjältedräkt. Hon ärver helt enkelt superhjälterollen av den hemlighetsfulla Stål-Stina (mer känd som traktens pensionerade bibliotekarie). Och den nya Stål-Stella får mycket att göra! Det händer ständigt skumma saker i den norrländska kuststaden Dockvik. I **Den stulna showen** är det visfestival när någon stjäl rapparen JC Cools guldhalsband. Dags för Stella att dra på sig dräkten. T P

Tusen tips till en fegis av Eva Susso
Vad göra om man är snäll, blyg och så förtjust i grannflickan att orden försvinner när man får chansen att prata? Den franske pojken Rolf tar hjälp av boken ”Tusen tips till en fegis” för att bli modig. När inte det hjälper börjar Rolf istället dagdrömma om att han förvandlas till Errolf: världens modigaste och smartaste kille. Rolig berättelse om en charmig antihjälte i Paris. T P

Ny bok om olika sätt att läsa

BTJ och MTM har gjort en reviderad upplaga av den populära boken **Olika sätt att läsa**. Den innehåller information om medier som finns för barn och ungdomar med läsnedsättningar: lättlästa böcker, talböcker, teckenspråksböcker, punktskriftsböcker, pictogram, bliss, böcker med teckenstöd, böcker med taktila bilder och bra appar och datorprogram.
Här finns också fakta om läsnedsättningar och hur man bemöter barnen på ett bra sätt. I boken medverkar experter och sakkunniga verksamma inom området. Redaktör är Jenny Nilsson. Boken kommer ut i början av sommaren och finns att köpa via Bokrondellen och nätbokhandlar. Den finns även med i BTJ-häftet.

Nya taktila bilderböcker

Vi gör efterrätt! av Johanna Westman P
Tio smarriga efterrättsrecept med choklad, frukt och bär, glass, söta såser och cheesecake. Recepten passar för lite större barn eller att laga tillsammans med en vuxen. Boken har taktilt omslag och varje recept illustreras av en svällpappersbild i färg. För mat- och bakglada barn finns sedan tidigare även Westmans Minsta bakboken och Minsta kokboken i samma format.

Ella flyttar av Ragnhild Cassel P
Ella bor med sin mamma, pappa, lillebror Axel och katten Cissi i en liten lägenhet. Nu ska de flytta och packar allt i kartonger. I flyttröran försvinner katten Cissi. Alla letar efter henne, men till slut är det dags att åka. Ska de flytta utan katten? Taktila bilder i collageteknik och tecken som stöd.

Sverige är världsledande när det gäller att göra medier tillgängliga för alla. Med lanseringen av de nya taltidningarna har vi tagit ytterligare ett stort kliv framåt. Nu kan man äntligen läsa hela dagstidningen som taltidning.

TEXT MARITA FORSBERG **FOTO** SUSANNE KRONHOLM

Att kunna läsa sin dagstidning – en demokratisk rättighet!

För många är dagstidningen inte bara en vardaglig rutin utan även ett sätt att delta i det lokala livet. Att läsa nyheterna varje dag är att enkelt hänga med i vad som händer – både i stort och smått. Rätten att läsa kan verka självklart. Men för personer som har svårt att läsa kan möjligheten att få tidningen i annat format vara avgörande när det kommer till att delta och verka på egna villkor. Därför finns idag drygt 100 av Sveriges dagstidningar tillgängliggjorda som taltidning – för personer med dyslexi, adhd, afasi, synnedsättning eller någon annan form av läsnedsättning.

På bibliotek och i skolan kommer man dagligen i kontakt med personer som har någon form av läsnedsättning. Bland bibliotekets utbud är därför dagstidningar i tillgängligt format ett lika viktigt som självklart alternativ för läsare med läsnedsättning.

Finns den lokala dagstidningen som taltidning i tidningshörnan på biblioteket? Att skaffa en prenumeration till biblioteket eller skolan är ett enkelt steg för att främja tillgängligheten. För en ung person med dyslexi kan taltidningsversionen av dagstidningen innebära möjlighet att bevaka nyheter till en skoluppgift. För en äldre person kan taltidningen vara lösningen när synen sviker. På biblioteket kan ni informera om vem som kan prenumerera och hur man gör för att prenumerera. Det kommer göra skillnad och ge många tillgång till dagstidningen. På egna villkor. ●

Vad är en taltidning?

Taltidningen är en oavkortad version av dagstidningen. Den kommer ut samtidigt som papperstidningen och skickas direkt till prenumerantens taltidningsspelare, surfplatta, mobiltelefon eller dator. Tidningsinnehållet läses upp via talsyntes – en lättlyssnad och tydlig röst. Man kan bläddra på ett enkelt sätt mellan olika artiklar och sidor.

Vad kan biblioteket erbjuda?

Dagstidningen som taltidning är ett bra komplement i tidningshörnan. I kontakt med personer med dyslexi och vid läsaktiviteter för äldre kan man informera om taltidningar. Och även vid andra typer av aktiviteter där talböcker och andra anpassade format är aktuella.

Kontakta tidningens kundtjänst eller bibliotekets tidningsleverantör för att teckna taltidningsprenumeration.

Läs mer om prenumeration, vilka tidningar som finns som taltidning, beställ informationsmaterial och annat: www.mtm.se/taltidningar

FOTO: APELÖGA

Ny dag för gymnasie-bibliotekarier

27 november arrangerar Internationella biblioteket och MTM en ny informationsdag för personal på gymnasiebiblioteken. Liksom i fjol står mångspråk och tillgängliga medier på gymnasiebibliotek på agendan. Boka in dagen redan nu.

Mer information och anmälningsblankett kommer i höst på mtm.se.

12-13 november

äger Svenska Daisy-konsortiets årliga konferens rum i Stockholm. Konferensens namn är **Bemötande och tillgänglighet!** och innehåller föreläsningar från olika verksamheter samt tekniknyheter. I vanlig ordning blir det utställare, mingel och trivsamt umgänge med kollegor.

Varmt välkommen både konsortiemedlemmar och andra som är intresserade av den senaste utvecklingen som rör tillgänglig läsning.

Mer information kommer efter sommaren. Håll utkik på konsortiets webbplats, mtm.se/svenskadaisykonsortiet.se/

Botkyrka internationella bokmässa

Vartannat år anordnar biblioteken i Botkyrka bokmässa och den 23-25 april var det dags igen. Årets tema var Mellan flykt och förvandling och seminarierna och föreläsningarna handlade bland annat om modersmål och språkutveckling, identitet och mångfald, mänskliga rättigheter och poesin som redskap för att erövra ett språk.

MTM var förstås på plats och deltog under fortbildningsdagen den 24 april med bokbord och ett seminarium tillsammans med språkforskaren Christina Hedman från Stockholms universitet. Det handlade om flerspråkighet och läsnedsättning.

Förutom seminarierna innehöll bokmässan en poesikväll med bland annat den brittisk-somaliska poeten Warsan Shire samt poesi- och skaparverkstäder där barn och vuxna kunde få utlopp för sin kreativitet.

Dessutom utsågs Årets mångspråkiga bibliotek. I år var det Rinkeby bibliotek som fick ta emot priset. Motiveringen löd: ”ett friskt pumpande hjärta i lokalsamhället, med många och åter många stambesökare”.

Biblioteksdagarna 2015

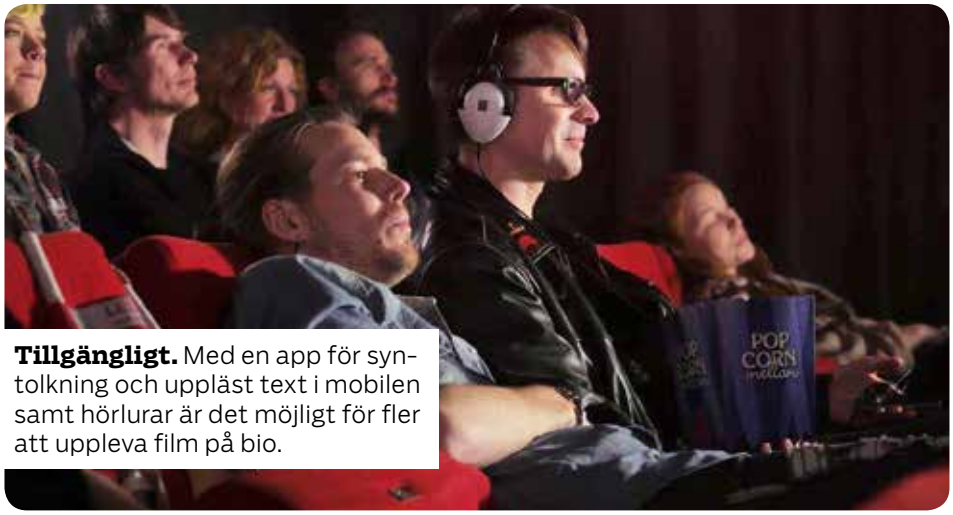
Över 600 deltagare från hela landet samlades i Lund för årets Biblioteksdagar 6-7 maj. Svensk biblioteksförening passade även på att fira att de fyller 100 år. MTM var självklart där för att gratulera och hålla föredrag. Roland Esaiasson, Generaldirektör och Jesper Klein, chef för medier och tjänster på MTM, talade om framtiden för lättläst. Och om att MTM ska bli ett nationellt kunskapscenter för tillgänglig litteratur.

Här hittar du föreläsningarna från Biblioteksdagarna: https://vimeo.com/127072320

FOTO: ELISABETH OHLSSON WALLIN/SVENSK BIBLIOTEKSFÖRENING

FOTO: DAN SANDKVIST

Tillgängligt. Med en app för syntolkning och uppläst text i mobilen samt hörlurar är det möjligt för fler att uppleva film på bio.

Bio för alla

Syntolkad film innebär att händelser och miljöer beskrivs vid sidan av filmens dialog och övriga ljud. Hittills har det inneburit att särskilt utbildad personal suttit i salongen och berättat vad som händer via en sändar- och mottagarutrustning. Antalet visningar har varit få och det har krävts planering av både biobesökare och arrangörer.

Framtiden ser desto ljusare ut. Med en kostnadsfri app i sin smartphone kan man nu själv välja biograf och visningstillfälle. Utbudet filmer som erbjuds med syntolkning och uppläst text är fortfarande litet, men målsättningen är att de ska bli betydligt fler. Det är Svenska filminstitutet och Post- och telestyrelsen som har haft regeringsuppdraget att utveckla teknik för reguljära visningar av biofilm med syntolkning och uppläst text. Den teknik man tagit fram är en avancerad ljudigenkännings- och synkroniseringslösning. Fem appar finns för närvarande att ladda ned från Google Play och App Store. De ser olika ut men erbjuder alla en aktuell lista med de biofilmer som har försetts med syntolkning och uppläst text.

Nominera en dyslexihjälte

Vet du någon som är värd ett dyslexipris? Passa då på att göra din röst hörd!

Dyslexiförbundet FMLS och Svensk Talteknologi har instiftat Dyslexipriset. Syftet är att uppmuntra och främja insatser som bedöms leda till positiva resultat för personer med dyslexi, dyskalkyli eller andra läs-, skriv- och räknesvårigheter. Personer, föreningar eller institutioner kan nomineras. Mejla ditt förslag senast den 1 oktober 2015 till dyslexipriset@dyslexi.org

Nya bokklubbar i höst

I höst startar MTM två bokklubbar. En för vuxna som läser punktskrift och en för unga. Den senare kommer att tipsa om både talböcker och punktskriftsböcker. Varje månad kommer ett nyhetsbrev med artiklar och boktips på olika teman att skickas ut till medlemmarna. Du som vill kan anmäla dig till en bokklubb redan nu. Skicka namn och e-postadress till info@mtm.se och berätta vilken klubb du är intresserad av.

Nomineringarna till Bästa lättlästa bibliotek

De nominerade är:

- Campusbiblioteket Skellefteå
- Tornlyckeskolans bibliotek Höganäs
- Linköpings stadsbibliotek

Priset delas ut under, eller i anslutning till, Internationella läskunnighetens dag 8 september.

Ur MTM:s arkiv

Studier på 80-talet

Boken på bordet, emballaget bredvid och kassettspelaren i handen. Här har vi kurslitteratur på engelska, 42 ljudkassetter i 6 boxar, 60 timmars läsning. En vanlig situation för studenter med läsnedsättning i slutet på 1980-talet.

Foto: Erik Öhman

Lässtund. Fika är en viktig del av lördagarnas högläsning. Johan smakar på kaffet.

Högläsning passar alla åldrar. På gruppboendet för personer med funktionsnedsättning i Skärmarbrink utanför Stockholm står högläsning på schemat varje lördag. Ansvarar gör engagerade läsombud.

TEXT: KATARINA CARLSTEIN CARLSSON **FOTO:** SARA MAC KEY

Böcker berikar, även om man inte själv kan läsa

Läsombud är personal som hjälper till att läsa högt. De jobbar inom äldreomsorgen eller med personer som har intellektuell funktionsnedsättning. Och så finns det högläsare. De är anhöriga eller andra frivilliga som läser högt. Ofta väljer läsombud och högläsare lättlästa böcker eller nyheter eftersom de är enkla att läsa högt, och har en tydlig kronologi som är lätt att följa. De lättlästa böckerna finns i olika nivåer, från väldigt enkla till lite svårare, och det gäller både nivån på språket och innehållet. Ofta innehåller de lättlästa böckerna bilder, som knyter an till texten.

Tidningen Läsliv besökte ett gruppboende i Skärmarbrink för att prata böcker och läsning. Där träffade vi Olle, Lisa, Johan och Erika.

– Uppe hos mig brukar jag läsa veckotidningar om kungafamiljen. Jag är rojalist, förklarar Johan. Men när vi läser tillsammans läser vi **Kaffe med rån**. Den är också bra.

Lisa och Olle håller gladeligen med. **Hundraåringen som klev ut genom fönstret och försvann** tycker också alla om, men den boken är på rymmen från bokhyllan!

Det är på lördagar klockan 19 som det står högläsning på schemat. Ibland är alla sex på gruppboendet i Skärmarbrink med och lyssnar. De sparar kvällens fika till lässtunden, och när det är vintrigt och mörkt tänder de ljus.

Solveig arbetar på gruppboendet och är läsombud som en del i sitt arbete. Hon beställer hem böcker och ger förslag på vad de ska läsa. I bokhyllan finns många lättlästa böcker att välja på, både noveller och enklare böcker att samtala kring, som **Schlagerhjältar** och **Dansa salsa med mig**, och **Jag känner mig glad**.

– Lättlästa böcker är så bra att läsa högt ur, konstaterar

> Lättlästa böcker är bra att läsa högt ur.

Lättlästa favoriter:
Kaffe med rån av Catharina Ingelman-Sundberg L

Hundraåringen som klev ut genom fönstret och försvann av Jonas Jonasson L T

TIPS FÖR EN BRA LÄSSTUND

- Läs igenom texten själv innan du läser högt. Då är du förberedd på frågor som kan dyka upp under lässtunden.
- Hitta en bra och ostörd plats när ni läser.
- Skapa rutiner kring läsningen. Tänd gärna ett ljus när ni börjar läsa. Det blir mysigt och ger en signal om att nu börjar lässtunden.
- Om du läser i grupp, försök att se alla i gruppen, inte bara de som är mest pratsamma.
- Gör avbrott i läsningen så att alla hänger med.
- Om läsestunden går över i ett samtal, då är det också bra!

Skratt. Johan, Lisa och Olle lyssnar på högläsning ur **Välkommen till landslaget!**

Solveig. Meningar och kapitel är lagom långa. Med för långa avsnitt är det svårt att hålla koncentrationen uppe när man lyssnar.

Vi sitter i den gemensamma soffhörnan och pratar om böcker och högläsning.

– Jag läser själv. **Tora och trollkarlen** är en bra bok. Ibland åker jag till Odenplan och lånar böcker och filmer, berättar Lisa. Annars är det nog hästar hon tycker bäst om och slalom. Det skulle hon vilja skriva en bok om.

– Odenplan, där finns biblioteket som har en cirkel på toppen, beskriver Johan. Han berättar också om författare och skådespelare för oss, om var de kommer ifrån och vilka filmer de varit med om.

– Oj, kanske kan jag fråga dig om böcker om jag behöver veta något, frågar jag.

– Visst, jag är som ett levande uppslagsverk, säger Johan.

Det är bara att hålla med!

Olle är mer för spännande och roliga historier. Och skulle han skriva en egen bok, då skulle det bli en fotbollsbok om Hammarby!

Johan skulle skriva en bok som kunde heta Susanne och kärleken.

– Susanne, det var henne jag dansade med på Fryshuset, säger Johan och han är väldigt glad åt det minnet.

Kärlek är ett återkommande tema.

– **Den vita stenen**, det är en bra berättelse också, om Hampus och Fideli. Den skulle nog passa som lättläst, tipsar Johan. ●

Rapport om projekt Läskraft!

Demenssjuksköterskan Bodil Lindeberg från Karlskrona ingick i den arbetsgrupp som deltog i projektet **Uppdrag kunskap** för vårdpersonal i pensionsåldern. Bodil Lindeberg skrev en intressant rapport som en del av arbetet i projektet. Rapporten handlar om högläsning för personer med demens och alla de positiva effekter som projektet haft.

Läs mer om projektet på lattlast.se/lasombud

FOTO: ANNA-LENA ANDERSSON

Efter drygt 20 rika år med Läsombudsverksamhet går Maud Husberg snart i pension. Hon har en inspirerande historia att dela med sig av.

TEXT: KATARINA CARLSTEIN CARLSSON

Känslan av välmående finns kvar efter läsning

– Mycket av mitt arbete har varit att förändra attityder, berättar Maud. Förr var den allmänna uppfattningen att personer som inte själva kan läsa, inte heller har behov av böcker.

De personer som tidigare bodde på institutioner finns nu ute i samhället och ställer krav!

– Men vi har också jobbat hårt med att bredda målgruppen för vår verksamhet. Personer med demenssjukdom, med dyslexi eller andra funktionsnedsättningar har också stor glädje av lättlästa böcker och av högläsning, säger Maud Husberg.

Personer med intellektuell funktionsnedsättning har fortfarande dålig tillgång till böcker som vuxna, om de inte själva kan läsa. Det är väldigt synd. Läsning är ett sätt att påverka och förändra sitt liv. Och läsning är mer än böcker, det är också tidningar och samhällsinformation.

– Personalens intressen styr ofta, om brukarna ska få tillgång till böcker och läsning. Det finns en stor utgivning lättlästa böcker med vuxet innehåll som passar olika intellektuella och språkliga nivåer hos brukarna. Den lättlästa tidningen 8 Sidor är också en källa till information och samtal.

Maud har själv sett hur läsombud och högläsare sätter guldkant på vardagen för många.

– En 90-årig dement dam sa efter en lässtund ”Jag är så glad. Jag vet inte varför, men jag är så glad”, berättar Maud.

– Många av de som har en demenssjukdom kan ha varit läsare i sitt friska liv. De kanske inte kommer ihåg vad vi har läst just nu, men känslan av välmående finns kvar. Läsning är en samtalsöppnare, och hjälper till att sätta ord på tankar och funderingar.

I projektet Läskraft! får anhöriga eller andra intresserade personer utbildning för att bli högläsare, främst inom omsorgen. Projektet har dragit fram som en virvelvind. Det har gjort att många fler brukare får ta del av högläsning och fler bland personalen vill vara läsombud.

Maud framhåller att det är många människor och organisationer som gjort det möjligt att lyckas med läsprojekten.

–Utan bibliotekarier, studieförbund, FUB, demensföreningar, anhörigsamordnare och chefer inom omsorgen hade det varit omöjligt att jobba så lyckosamt med Läsombud och högläsare.

Att se personers glädje vid en lässtund, det är belöningen för oss, avslutar Maud. ●

LÄSOMBUD

År 1992 fick FUB, Föreningen för utvecklingsstörda barn och ungdomar, pengar från Allmänna arvsfonden för att starta ett projekt om högläsning. I dag arbetar läsombud också inom äldrevården. Läsombud är personal som läser för patienter och brukare, som en del av jobbet. Högläsare är anhöriga och andra frivilliga som läser högt. Det finns cirka 7 000 läsombud och frivilliga högläsare i Sverige.

Nu ännu lättare böcker!

Så heter en ny folder som berättar om LL-förlagets allra lättaste utgivning. Det är berättelser som passar extra bra inom omsorgen och för den som är ny i det svenska språket. Beställ foldern på mtm.se

Intresse. Jane har alltid haft ett stort hästintresse och ägnar fritiden åt ridning och läsning, bland mycket annat.

Jane Eriksen
Ålder: 51 år
Bor: Stockholm
Född och uppvuxen: Danmark
Utbildning: Massageterapeut
Tycker om: Hästar och böcker
Övrigt: Har Ushers syndrom. Döv sedan födseln, blind sedan 1997.
Kuriosa: Undersökt hur smarta telefoner fungerar för personer med dövblindhet.

Hästar och böcker är Jane Eriksens stora intressen. Och trots hennes dövblindhet har hon hittat fina tekniska lösningar som gör det möjligt att fortsätta att rida och läsa. Om än inte samtidigt.

TEXT ANNA GUSTAFSSON CHEN **FOTO** SUSANNE KRONHOLM

”Jag blev så lycklig över att kunna rida igen”

Jane Eriksen är 51 år och bor i Stockholm. När hon var tonåring älskade hon att rida, men i 20-årsåldern blev det alltmer sällan och så småningom slutade hon helt. Men för ett år sedan tog hon upp ridningen igen och tar numera ridlektioner en eller två gånger i veckan. Inget av det här vore kanske särskilt märkvärdigt om det inte var så att Jane är en person med dövblindhet. Hon kan alltså inte se när hon rider, och inte höra sin instruktör.

Jane har Ushers syndrom, en sjukdom som innebär att hon har varit döv sedan födseln och sedan successivt förlorat synen. 1997 blev hon helt blind, men innan dess var hon en hängiven hästtjej.

– När jag var en 8-9 år gammal fick jag prova att rida för första gången, berättar Jane. Det var hos min klassföreståndare på en privatskola i Silkeborg, Danmark. Jag blev mycket intresserad av ridning, så jag började på en ridskola med hörande och seende barn och vuxna. Jag var den enda som var döv. På den tiden var jag duktig på munavläsning och tittade på ridinstruktörens gester och handrörelser för att förstå vad vi skulle göra under ridlektionerna.

> Jag var den enda som var döv.

Jane köpte också ett par hästar, ett arabiskt halvblod och en tysk arbetshäst, men sålde dem när studierna började ta mer tid. Jane, som är född och uppväxt i Danmark, flyttade till Sverige när hon var 20. Även här fortsatte hon att rida en tid, men när hon förlorade synen helt slutade hon.

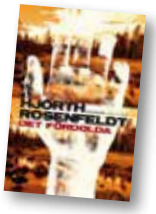
– För tio år sedan provade jag att rida igen. Det var första gången sedan jag blev helt blind och det visade sig vara omöjligt att rida utan att kunna ta hörsel eller syn till hjälp. Det var mycket obehagligt att inte kunna styra hästen själv och att inte se vad som fanns framför mig.

Men 2014 hände något. Jane kom i kontakt med Parivash Ranjbar på Örebro universitet. Parivash har i många år forskat kring metoder som ska göra det möjligt för personer med dövblindhet att bättre kunna

Janes boktips:

Americanah av Chimamanda Ngozi Adichie T P

Det fördolda av Michael Hjorth och Hans Rosenfeldt T

Karthago av Joyce Carol Oates T

känna av sin omgivning, och ett av hennes projekt är Ready-Ride, ett hjälpmedel där en dövblind ryttare kan få instruktioner av sin ridlärare via vibratorer som fästs på kroppen. Ridläraren skickar signaler från en mobiltelefon, och ryttaren förstår då hur han eller hon ska röra sig i ridhuset.

Jane tvivlade på idén, men när hon hade prövat blev hon snart förtjust i tekniken.

– I början var jag tveksam, för jag visste inte om tekniken skulle fungera fullt ut. Men det var omöjligt att säga nej för det är underbart med ridning, säger Jane. Det gick otroligt bra och jag blev så lycklig över att kunna rida igen.

Med hjälp av instruktörerna i Örebro fick hon kontakt med Stall Compass i Nacka och har ridit där sedan mars i år.

Även i övrigt är Jane en aktiv person. Hon utbildad massageterapeut, men har även tillsammans med Hjälpmedelsinstitutet undersökt hur smarta mobiler fungerar för personer med dövblindhet. För något år sedan deltog hon i ett projekt med Dövblindteamet i Stockholm, där hon lärde en grupp dövblinda mellan 50 och 79 år att använda iPhone. Resultatet var mycket lyckat, och Jane hoppas på att kunna gå vidare och hålla en kurs i e-post och sms. Förutom taktilt teckenspråk är det ofta just mobiltelefonen och datorn som hon använder för att kommunicera med omvärlden.

Mobil och dator fungerar också bra när Jane läser via punktskriftskärm. Hon har alltid någon eller några böcker på gång, oftast i iBooks för iPhone. Hon prenumererar på Dagens Nyheter i digitalt format och läser både Allers och Allt om Trädgård på punktskrift. Ibland beställer hon punktskriftsböcker från MTM.

– Jag älskar böcker, för det är en ren avkoppling, ungefär som tv – fast bättre, säger Jane, som önskar sig digital punktskrift via appen i framtiden.

– Jag håller tummarna för att Legimus kommer att utvecklas och bli ännu bättre. Det är underbart att kunna läsa böcker var som helst, på tåg, flyg eller taxi. ●

Ushers syndrom
Ushers syndrom är namnet på en grupp ärftliga sjukdomar som leder till hörselnedsättning och oftast även synnedsättning. Varje år föds ungefär tio barn med någon form av Ushers syndrom i Sverige. Yngre barn med Ushers syndrom drabbas ofta av sjukdomen retinitis pigmentosa, som innebär att stavarna i ögat långsamt bryts ner vilket leder till ljuskänslighet, nattblindhet och tunnelseende. Ushers syndrom kan inte botas, men med bra stöd och hjälpmedel kan man underlätta vardagslivet och minska risken för social isolering.

Hästkontakt. Jane på hästryggen, till höger Tove Mellin som arbetar som tolk och assistent till Jane.

5 frågor till ...

Evelina Rennes som har utvecklat en programvara som gör svåra texter enkla. Tanken är att personer med läsnedsättning ska ha nytta av verktyget.

TEXT KATARINA CARLSTEIN CARLSSON
FOTO DANIEL FAHLBORG

Vad är Stillett?

– Det är ett regelbaserat textverktyg. Vi bygger plattformen nu och har börjat mata in data i programmet. Stillett kan till exempel göra om aktiva meningar till passiva. När det finns synonymer kan verktyget byta ut till ord som är mer frekventa. Det kan också ta bort bisatser och skriva kortare meningar. Det är vi som bestämmer vilka regler programmet ska följa, förklarar Evelina.

Boktips: Sofies värld (Jostein Gaarder). Jag läste den första gången i tioårsåldern och har väl läst den åtminstone en gång per år sedan dess.

Vem hoppas du kommer att använda Stillett?

– Vem som helst som känner ett behov av enklare texter kan använda verktyget. Men jag tänker att det främst är personer med lässvårigheter som har nytta av programmet, och skribenter som ska skriva enklare texter.

Nu kommer många av våra läsare att bli nyfikna på Stillett? Kommer vi kunna ladda ner och testa verktyget snart?

– Jag hoppas att det ska finnas en version att testa till hösten. Då kommer det förmodligen ligga en länk från universitetets hemsida, liu.se

Kommer Stillett att ersätta lättlästa sidor på webben tror du?

– Jag är övertygad om att texter som skrivs av människor har högre kvalitet än texter bearbetade av datorer. Datorn kan inte ersätta människan. Men de här texterna kan säkert vara till nytta där det inte redan finns förenklade texter.

Har du några mer spännande idéer på ditt skrivbord, som vi kan se fram emot i framtiden?

– Det skulle vara roligt att få fram ett program där datorn kan känna av och ringa in vilka problem den specifika läsaren har, och anpassa texten efter det. Då skulle vi ha ett program som tar hänsyn till alla målgrupper. Vi har också pengar från Vinnova för att bland annat undersöka hur man kan integrerar Stillett på myndigheter, så att läsare enklare kan ta till sig deras texter. ●

Språkkunnig
Namn: Evelina Rennes
Ålder: 24 år
Bor: Linköping
Arbetar vid: Linköpings Universitet. Institutionen för datavetenskap (IDA) / Interaktiva och kognitiva system (HCS).

Stillett är ett program som gör svåra texter lättare. Exempelvis kan man byta ut svåra ord mot enklare eller göra långa meningar kortare.

Stöttepelare. Fyra driftiga föreningspersoner. Från vänster: Harald, Lisa, Fabian och Malin.

Dåligt bemötande av tentavakter, trasiga datorer och nej till förlängd tentatid är några saker som en dyslektiker kan råka ut för. På Uppsala universitet bildade därför några studenter en förening för att förbättra sin situation och stötta varandra.

TEXT LENA BOQVIST **FOTO** ANNA-LENA ANDERSSON

”Dyslektikerna vid Uppsala universitet”

– Det är viktigt att det finns en mötesplats för studenter med dyslexi. Vi vill vara en länk mellan studenterna och universitetet. Och vi vill vara med och förändra så att det blir bättre för studenter med svårigheter redan nu men mest för framtiden, säger Lisa Lundqvist som är ordförande i föreningen Dyslektikerna vid Uppsala universitet.

Föreningen startade som ett nätverk för fem år sedan. Men i dag är de en lokalförening som hör till Dyslexiförbundet FMLS i Uppsala län. De träffas ungefär en gång i månaden, en trappa upp i Kårhuset. En varm kväll i maj pågår ett av deras öppna möten för alla som har dyslexi på Uppsala universitet. Stämningen är hög och det luktar kaffe och bjuds på hemgjorda chokladbollar. Det är en skara på cirka 10 personer som deltar denna gång. Ibland är de närmare 20.

Dagen till ära är Anna Elm, studiebevakare på Studentkåren, med för att svara på frågor. Hon är anställd av Uppsala studentkår för att hjälpa enskilda studenter som stöter på problem i sina studier eller andra studierelaterade områden, exempelvis fysisk och psykosocial arbetsmiljö.

– Jag arbetar till exempel med studenter som behöver hjälp med juridiken kring något. Det kan handla om lagar, riktlinjer eller kursplaner. Väldigt få studenter vet om att det finns studiebevakare.

Anna får frågor som ”Ska man rapportera in om man som student inte får en dator till tentatillfället fastän man hört av sig i god tid?” Svaret är ja. Anna anser att det är viktigt att sådant här kommer fram för att man ska kunna förhindra att det händer igen. Trasiga datorer eller för få datorer samt för få egna rum att tentera i verkar vara ett återkommande problem för den här gruppen. En kvinnlig student undrar om lärarna har rätt att neka till önskemål om förlängd tid på hemtentor. Trots att samordnaren har sagt att denna student har rätt till det.

– Jag hinner varken äta eller sova när jag har hemtenta, eftersom det tar så lång tid för mig att läsa materialet.

Hon får sympatier från studiesamordnaren som tycker att det är konstigt att de inte

> Väldigt få studenter vet om att det finns studie-bevakare.

lyssnar på samordnarens rekommendationer. Och hon får stöd av ordföranden Lisa.

– Blir man stressad över tiden får man ju också besvärligare med dyslexin.

Ja, det verkar onekligen som föreningen Dyslektikerna har att göra. De sitter med i arbetsgrupper med skolans personal och diskuterar frågor som rör just tentamen. För övrigt hjälper de studenter att komma i kontakt med samordnare, ger tips om studieteknik och hjälpmedel och är med och utvecklar hjälpmedel. De informerar också om talböcker för nya studenter. Lisa som läser en master i musei- och kulturarvsvetenskap skriver under på att talböcker är viktigt.

– Jag skulle inte ha klarat mig utan talböckerna. För mig har det blivit ännu bättre nu när man kan få böckerna så snabbt eftersom de är inlästa med talsyntes. Jag tror att de flesta dyslektiker hos oss använder talböcker.

Lisa uppskattar att texten följer med i högskolelitteraturen. Tidigare var det endast ljudet men i och med denna förändring så kan hon följa med i texten samtidigt som hon lyssnar, vilket passar henne bra.

– För några år sedan när de här böckerna med talsyntes kom var det mycket diskussioner om det på våra träffar. En del hade problem med att höra vad som sades. I dag är talsynteserna bättre och många har blivit vana vid att böckerna ser ut och låter så här.

Högskolebiblioteket registrerar studenter för egen nedladdning av talböcker men är även en självklar samarbetspartner för föreningen. De delar till exempel ut material från föreningen till studenter med läsnedsättning.

Trots att dagens möte handlar om olika problem så tycker deltagarna att saker och ting har blivit bättre för personer med dyslexi under de senaste åren. De nämner att universitetets webbplats har blivit bättre, det är lättare att boka enskilda rum för tentamen, föreningen har fått gehör för sina krav och samarbetet med samordnare och olika institutioner har stärkts.

– Att gruppen dyslektiker ökar hela tiden gör att det känns som om frågorna tas mer på allvar, säger Lisa.

Har du tips till andra studenter som vill starta en grupp?

– Ja, hitta några andra som också är intresserade av de här frågorna och som hinner engagera sig. Men engagera er inte för mycket, studier och föreningsarbete tar tid. Och kontakta gärna oss så kan vi hjälpa till och berätta hur man kan göra och vad som har fungerat och inte. ●

Månadsträff. Kaffe, fikabröd och allvarligt snack för alla med dyslexi på Uppsala universitet.

Föreningen Dyslektiker vid Uppsala universitet är en lokalförening till FMLS i Uppsala län. De samarbetar med Uppsala Studentkår, lika villkorsgruppen, Folkuniversitetet, samordnarna för studenter med funktionsnedsättning, språkverkstan, Högskolebiblioteket, Tortalk och NoBounderies. För kontakt: kontakt@dyslektikerna.se

Studiebevakare arbetar med att förbättra studenternas situation. De bevakar utbildningen och utbildningsmiljön, representerar studenterna i fakultetsnämnden, hjälper enskilda studenter, rekryterar och utbildar studenter till institutionsstyrelser och jämställdhetsgrupper.

BIT FÖR BIT

Hur mycket kan du om litteratur? Testa dig själv eller tävla mot andra! Läs en ledtråd i taget och svara när du tror att du kan. Rätt svar finns under frågorna.

	5 POÄNG	4 POÄNG	3 POÄNG	2 POÄNG	1 POÄNG
HELG	Poliserna i A-gruppen får uppleva en ovanligt blodig helg.	Enligt Ulf Lundell verkar denna helg firas ordentligt i Grisslehamn.	I Hemsöborna lägger Karlsson in en sin stöt på änkan Flod under festligheterna.	I en av Tove Janssons böcker är denna högtid farlig.	Shakespeare har skrivit en välkänd pjäs om denna magiska sommarnatt.
DRYCK	Anne Wibble lär ha druckit mycket av denna dryck under sin tid inom politiken.	En författare känd för sina böcker om lapptäcken har samma förnamn som drycken.	I Totte bygger av Gunilla Wolde bjuder Totte på denna dryck i sitt nybyggda hus.	Catharina Ingelman-Sundbergs roman har drycken i titeln.	August Strindberg lär ha sagt ”Livet är för kort för dåliga böcker och svagt ...”.
LAN DSKAP	Här lagar mormor äggost, makrillsoppa eller sylteflask.	I kuststaden förberedde Karl den XII sitt angrepp på Norge.	Änkan Sara börjar ett nytt liv på en ö och förälskar sig i en biodlare.	Inramat av Vetteberget ligger ett litet samhälle som blivit skådeplats för en rad kriminalhistorier.	Evert Taube vistades ofta i landskapet.
SAGOVÄSEN	I Astrid Lindgrens novell ”En natt i maj” sitter hon i fönstret och gråter.	Drottningen av Lothlórien, bärare av en av maktens ringar, tillhör detta släkte.	I Harry Potter tjänar han trollkarlarna men befrias med hjälp av en strumpa.	Möter i landet Ingenstans Kapten krok och hans sjörövare.	Med hjälp av djuren listar hon ut varför solen har lagt ett ägg i skogsgläntan.
ATTRIBUT	Kubb kan vara ett spel eller något detektiverna Dupond och Dupont i Tintin bär.	Ture Sventons vän Herr Omar bugar i en turkisk variant.	Skyddar fiskare och Tjorven på Saltkråkan från regn.	Långa farbrorn är barnvakt åt Lilla Anna och trollar fram hennes föräldrar ur sin gröna.	Här förvarar Paddington en marmeladsmörgås i reserv.

Rätt svar: Helg: Midsommar. Dryck: Kaffe. Landskap: Bohuslän. Sagovåsen: Alver och älvor. Attribut: Hattar.

FRÅGOR: HELENA LINGMERT OCH SARA LAFOLIE

LIFE´S A BITCH AV EMELIE WEDHÄLL

Emelie Wedhäll ritar serier om livets berg- och dalbanor.

MYNDIGHETEN FÖR TILLGÄNGLIGA MEDIER
Box 5113
121 17 Johanneshov

B
ENSKEDE 1
Portot betalt
Port payé
P3

BOKTIPS

Fem tips på lite annorlunda reseböcker för den som vill resa på riktigt eller bara i fantasin.

TEXT HELENA LINGMERT **FÖRFATTARFOTO** ERLEND AAS/TT NYHETSBYRÅN

Världen runt

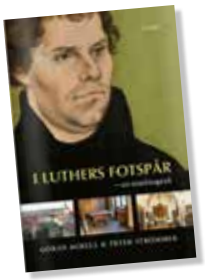
The bread exchange
av Malin Elmlid

Malin Elmlid driver projektet The bread exchange där hon byter sitt bakade bröd mot annat som hon har nytta av, dock inte pengar. Malin skriver om sina resor över hela jorden: Berlin, Stockholm, Kabul och San Francisco. Och hela tiden har hon sin surdeg med sig. T

I Luthers fotspår
av Göran Agrell och Peter Strömmer

Detta är både en resehandbok för den som vill besöka städer och orter som förknippas med Martin Luthers liv, men också en god färdkamrat för den som reser i tanken. I varje kapitel besöker man de viktigaste platserna där Luther levde och verkade. T P

Det medeltida Stockholm: en arkeologisk guidebok
av Elisabet Regner

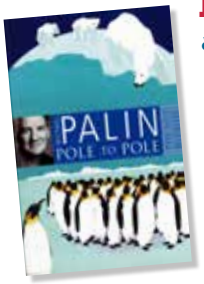
Nu har du chansen att upptäckta Stockholm på djupet! I sällskap med arkeologen Elisabet Regners guidebok kan du flanera rakt in i medeltiden, och utforska alla de spår som vittnar om stadens historiska framväxt. Här finns till exempel Gamla stan med sitt medeltida gatunät och Storkyrkan med Sankt Göran och draken. P

Berömda kärlekspar på resa: kulturhistoria och reseguide
av Iris Schürmann-Mock (T)

Här presenteras 14 berömda och förälskade par på resor i Europa. Bland annat får man stifta bekantskap med Frida Uhl och August Strindberg i Tyskland, Ingrid Bergman och Roberto Rossellini i Italien samt George Sand och Fréderic Chopin i Spanien. T

Pole to pole
av Michael Palin

Michael Palin har skrivit en rad reseskildringar och gjort mängder av reseprogram. I denna bok får vi följa honom från Nordpolen till Sydpolen med hjälp av såväl tåg och cykel som ballong och på flotte. Boken är på engelska. T P

Nyfiken. Michael Palin utforskar världen.

Böckerna finns i MTM:s bibliotek legimus.se.